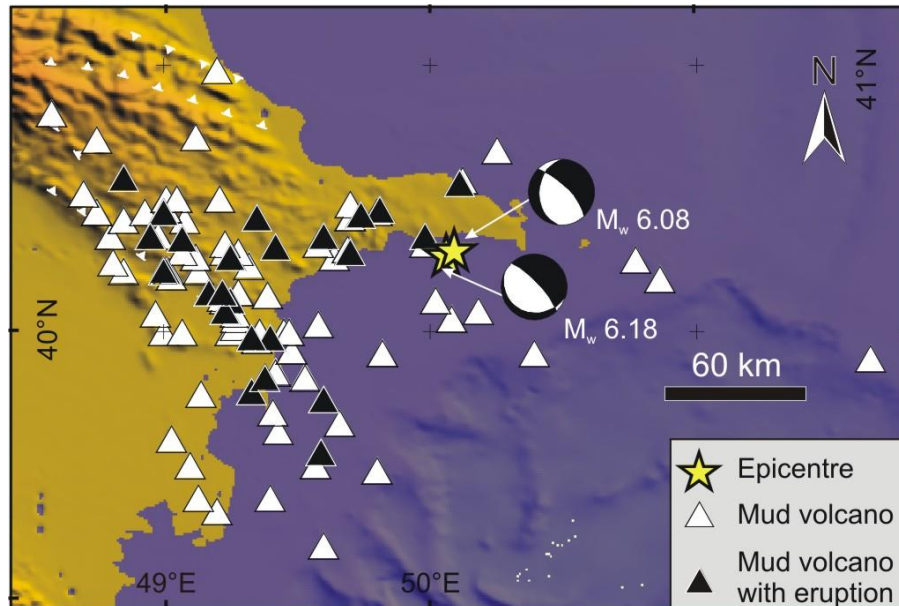

Elmin İnkişafı Fondunun 2013-cü il üçün 2-ci “Mobillik Qrantı” müsabiqəsi (EIF-Mob-2-2013-4(10) – QMTK).

Yer haqqında elmlər. **Layihənin adı** “Şamaxı-Abşeron ərazisində baş verən zəlzələlərin təsiri nəticəsində həmin ərazidə olan palçıq vulkanların dərinliklərində mövcud statik və dinamik gərginlik şəraitlərinin dəyişilməsi” № EIF-Mob-2-2013-4(10)-13/04/2

Məqsəd Abşeronda yarımadasında yerləşən palçıq vulkanlarının dinamik və statik gərginliyinə səbəb olan şəraitin 2000-ci il noyabrın 25-də Xəzər dənizində baş vermiş güclü zəlzələdən qabaq və sonrakı inkişafını müasir üsul və yanaşmalarla öyrəniş, qiymətləndirməkdir.

Alınan nəticələrə və püskürmələrin statistik məlumatlara əsasən, baş vermiş güclü zəlzələlər Abşeron yarımadasında və Şamaxı-Qobustan ərazisində olan palçıq vulkanların püskürməsinə səbəb olur. 2000-ci ildə Xəzər dənizində baş verən zəlzələdən sonra püskürmə dinamikası püskürmədən qabaq olan dinamika ilə müqaisədə artıb.

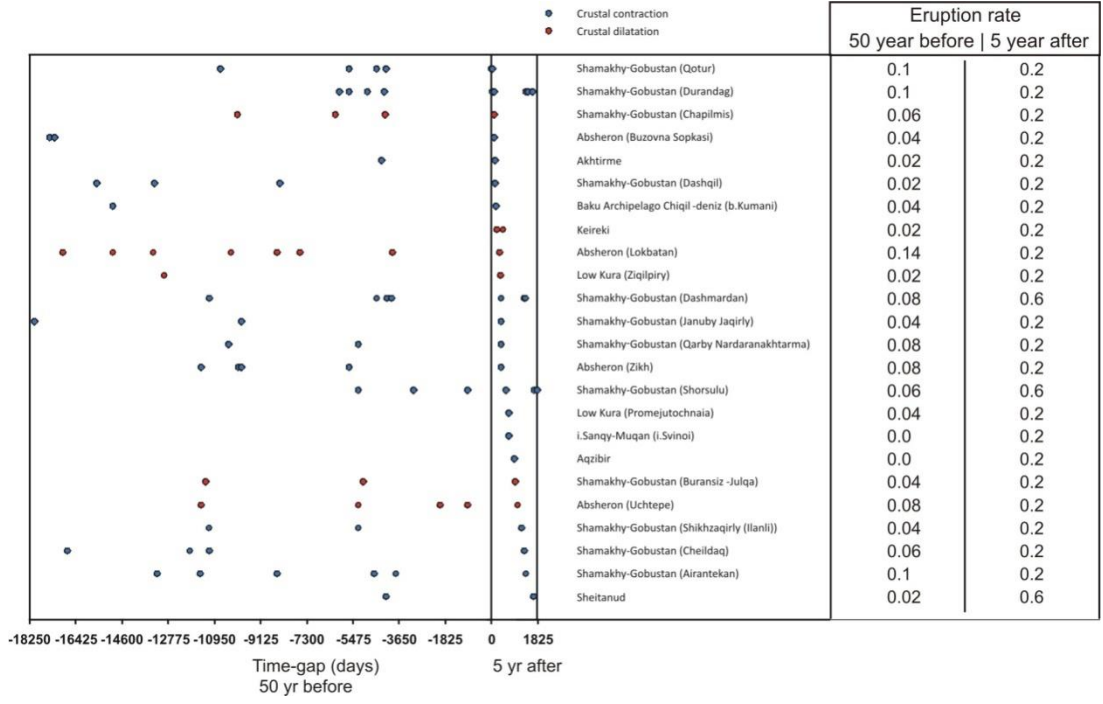
Qeyd edilən ərazidə palçıq vulkanların əksəriyyəti 2000-ci ilin zəlzələdən 10 il qabaq olan müddətdə, demək olar ki, aktiv deyildi. Lakin, zəlzələdən sonra aktivləşmə dəfələrlə artdı. Tədqiqat zamanı Geologiya İnstitutunun palçıq vulkanizminin tədqiqatlar şöbəsi və əlaqədə olan İnstitutun digər şöbələrin mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanan “Azərbaycanda palçıq

vulkanların kataloqu" yaxından öyrənilədi və zəlzələdən 50 il öncə zaman nəzərə alındı.

Ətraf aktiv zonalarda baş verən zəlzələlərin siyahısı

il	Lat	Lon	Dərinlik, km	Mw
1910	40.20	50.00	7	4.4
1922	40.20	50.00	15	4.3
1992	40.21	49.50	35	3.9
1965	40.20	49.40	18	4.3
2000	40.2	50	58	6.2
2000	40.2	49.9	65	6.4
2001	40.376	49.85	33	4.3
2010	40.22	49.56	36	3
2010	40.13	49.95	55	2.5
2011	40.44	49.52	58	3
2012	40.73	49.51	6	3
2012	40.31	49.85	56	3.4
2012	40.66	50.01	6	3

Müşaidə olundu ki, 50 il ərzində püskürmələr baş verirdi, lakin intensivlik zəlzələdən 5 il sonrakı müddətlə müqaisədə güclü deyildi. Vulkanların statik və dinamik şəraitin öyrənməsinə aid olan müasir üsul və yanaşmaları tətbiq etməklə, bu nəticəyə gəlmək olar ki, zəlzələdən sonra Şamaxı-Qobustan ərazisində olan palçıq vulkanlar yer gəbiğın sızılma (crustal contraction, ingilis dilində), Abşeron yarımadasının palçıq vulkanları isə yer gəbiğın genişlənmə (crustal dilatation, ingilis dilində) şəraitindədirlər və püskürmələr bu şəraitlərdən əmələ gəlir.

Nəzərə alsaq ki, zəlzələlə və palçıq vulkanların ocaqları Bakı şəhərinə və Abşeron yarımadasına yaxındır və son illər ərzində Bakı şəhərinin intensiv genişlənməsi və Abşeron yarımadasının infrastrukturun inkişafı müşaidə olunur. Bu da öz növbəsində seysmik və palçıq vulkanın təhlükəliyinin əlaqələrin öyrənilməsi aktual problemə çevirir. Son nəticələr toplanıb yerli elmi jurnalda (ya rus və ya azərbaycan dilində) dərc olunacaq.

Müəllif: Babayev Qulam Rüstəm oğlu